

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців
«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО
ПІЗНАННЯ»**

(Одеса, 23-24 травня 2024 року)

Одеса -2024

УДК: 1:403:316.6 (08)

Методологія та технологія сучасного філософського пізнання. Матеріали VII Міжнародної конференції студентів, молодих вчених та науковців (Одеса, 23-24 травня 2024 р.) 181 с.

Рецензенти:

Голубович Інна Володимирівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова

Орленко Ірина Миколаївна - доктор філософії, завідувачка Одеського обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КЗВО «Одеська академія безперервної освіти» Одеської обласної ради.

Збірник матеріалів VII Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; аналізують Голодомор-Геноцид-Холокост: проблема пізнання моральних складових розвитку XXI століття; показують трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; розкривають сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; розглядають філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства та філософію синергетики. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 17 від 27 червня 2024 р.)

<https://www.0462.ua/news/3557999/oksana-tunik-friz-kultura-ce-skladova-ukraini-i-same-z-cim-vorog-boretsja> (дата звернення: 02.04.2024).

3. Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г.Шевченка. Зустріч зі стейкхолдером «Єдиний мистецький простір». URL: <http://chnpu.edu.ua/component/k2/item/4368-zustrich-zi-steikkholderom-yedyni-mystetskyi-prostir> (дата звернення: 02.04.2024).

4. Вікіпедія – вільна бібліотека. Асоціація гайдів України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Асоціація_гайдів_України (дата звернення: 02.04.2024).

5. Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г.Шевченка. Зустріч з президенткою ГО "Асоціація Гайдів України". URL: <http://chnpu.edu.ua/component/k2/item/4119-zustrich-z-prezydentkoiu-ho-asotsiatsiia-haidiv-ukrainy> (дата звернення: 02.04.2024).

6. Асоціація Гайдів України. Тема 1. АГУ сьогодні. URL: http://www.girlguiding.org.ua/DyWP/bindata/i2574/tema_1_-_agu_sogodn-.doc (дата звернення: 02.04.2024).

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

РАФАЕЛЬ ЛЕМКІН ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КОНЦЕПЦІЇ ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ

Рафаель Лемкін (24.06.1900 – 28.08.1959) - польський юрист єврейського походження народився у Волковиському повіті Гродненської губернії і був одним з трьох дітей, народжених Йосипом Лемкіним і Беллою, уродженою Померанц. Його батько був фермером, а мати – інтелектуалкою, художником, лінгвістом і студенткою філософії з великою колекцією книг з літератури та історії. Лемкін і два його брати (Еліас і Самуїл) багато дізналися від своєї матері, яка навчала їх на дому, приділяючи увагу гуманітарним предметам. В результаті він вільно володів дев'ятьма і читав чотирнадцятьма мовами. Сім'я зберігала традиційний єврейський уклад, дитиною Рафаель ходив у Хедер, в шкільні роки брав приватні уроки «живого івриту» (і дуже любив цю мову, в результаті в 1926 р. видавши у Львові поему відомого єврейського письменника Х. Н.Бялика «Ноа і Маринка» в своєму перекладі з івриту на польську мову).

Ще в юності Рафаель Лемкін приділяв увагу проблемі значення моралі для людства і темі звірств. Він цікавився загибеллю Карфагена, монгольськими навалами і переслідуваннями гугенотів. Лемкін, мабуть, натрапив на концепцію масових звірств, коли у віці 12 років прочитав «Quo Vadis» Генріка Сенкевича,

зокрема уривок, де Нерон кинув християн левам. Про ці історії, писав Лемкін, «кривава лінія вела від Римської арени через шибеницю Франції до погрому Білостока». У своїх працях Лемкін демонструє переконання, яке було центральним у його мисленні протягом усього життя: страждання євреїв у Східній Польщі були частиною більшої картини несправедливості та насильства, що тягнеться протягом історії та світу.

У 1910-ті роки Лемкіни переїхали в повітове місто Волковиськ. Протягом Першої світової війни невелике господарство Лемніних знаходилося в зоні бойових дій. Сім'я закопала свої книги та цінні речі, перш ніж сховатися в сусідньому лісі. Під час боїв артилерійський вогонь зруйнував їхні будинки, все майно пропало. Брат Лемкіна Самуїл врешті помер від пневмонії та недоїдання, а сім'я залишилася в лісі.

Після закінчення місцевого ремісничого училища в Білостоці в 1928 Р.Лемкін почав вивчення лінгвістики в університеті у Львові (нині Україна), вивчав арабську і санскрит, але через рік перейшов на юридичний факультет.

З початку 1930-х років політичний клімат у багатьох європейських країнах почав відчутно змінюватися. У Польщі уряд відмовився дотримуватися договору про права національних меншин, прийнятого на Паризькій мирній конференції 1919 року та гарантованого Лігою Націй. У Німеччині почалося переслідування євреїв.

Ймовірно, в цій атмосфері у Лемкіна й виникла думка про необхідність законодавчим шляхом запобігти гоніння, засновані на расових і релігійних принципах. До конференції з уніфікації кримінального законодавства, запланованої на 14-20 жовтня 1933 р. в Мадриді, Р. Лемкін приготував доповідь, в якій пропонував розглядати в рамках міжнародного законодавства два види злочинних акцій, що практикуються в багатьох країнах, а саме варварство, формами прояву якого є різанина, погроми та/або економічна дискримінація етнічних, соціальних або релігійних груп; і вандалізм, що виражається у знищенні або розоренні культурних і художніх цінностей [1].

У традиціях часу текст доповіді опублікували задовго до початку конференції французькою, німецькою та англійською мовами, і майже негайно ж Лемкіну передали по телефону, що міністр юстиції Польщі радить йому не бути присутнім на Мадридській конференції. Слідом з'явилася стаття в «Газеті Варшавській», яка звинувачує Лемкіна в навмисній образі німецького народу, в той час як польські дипломати працюють над підписанням з Німеччиною пакту про ненапад. У відповідь Лемкін опублікував у жовтневому номері Львівського журналу «Голос права» – єдиному правознавчому органі країни – текст своєї польською мовою. На жаль, обговорення доповіді на конференції не відбулося.

Будучи звільненим з державної служби, Лемкін відкриває юридичну практику, але проіснувала вона не довго. Як тисячі біженців з окупованої нацистами і більшовиками Польщі, Рафаель Лемкін знайшов тимчасове укриття в Каунасі, в той час столиці ще ніким не захопленої Литви. В кінці 1939 р. він

отримав запрошення читати курс з міжнародного фінансового права в Стокгольмському університеті, а разом з ним і робочу візу до Швеції.

На початку 1941 р. Р. Лемкіну запропонували місце професора в юридичній школі університету імені Дюка (штат Північна Кароліна, США). Отримавши радянську і японську транзитні візи (вся Європа вже була під Гітлером), він проїхав весь Союз від Ленінграда до Владивостока, перебрався до Японії, на японському пароплаві перетнув Тихий океан і прибув до Нового Світу в квітні 1941 року. У цей рік Лемкін встиг завершити розпочату ще в 1932 році у Варшаві спільну роботу з професором Макдермоттом по виданню англійською мовою польського Кримінального кодексу [2] і опублікував кілька статей з криміналістики. Але найбільше часу він приділяв своїй «колекції» - нацистським декретам і постановам, введеним на окупованих і анексованих землях. Він почав їх збирати ще в Польщі, Литві та Швеції і продовжував поповнювати в 1941-1942 рр. в Америці. Впевнений у їх постійній цінності, Лемкін подав ідею створити документальний центр окупаційних декретів у Бібліотеці Конгресу.

Його книга «Правління держав осі в окупованій Європі. Закони окупації. Аналіз правління. Пропозиції щодо відшкодування завданих збитків» (англійською – «Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress») з'явилася в книжкових магазинах у листопаді 1944 р [3].

Влітку 1946 р. Рафаель Лемкін опинився в Німеччині, у складі групи, що інспектує військові суди, побував у таборах для переміщених осіб, зібрав нові докази геноциду (такі як викрадення дітей, насильницьке запобігання дітонародження). У серпні 1946 р. він виступив на конференції Міжнародної асоціації юристів у Кембриджі з доповіддю про необхідність вписати злочин геноциду в міжнародне право. Зустріли його пропозицію так само байдуже, як і на Мадридській конференції в 1933 р. У вересні 1946 р. Лемкін був присутній в Парижі на підписанні мирного договору між державами-переможницями і країнами-сателітами гітлерівської коаліції, де знову пропонував ввести в договір Положення про те, що організатори геноциду в кожній окремо взятій країні повинні нести відповідальність в рамках кримінального законодавства цієї країни. Але, на жаль, його не підтримали.

У Лемкіна залишалася ще надія на Нюрнберзький процес, де у виступах американських і британських державних обвинувачів не раз говорилося про «геноцид». Але Нюрнберзький трибунал діяв на підставі лондонського постанови, підписаної СРСР, Британією і США в День Перемоги над Німеччиною, яка обумовлювала, як вести післявоєнний суд над військовими злочинцями і які міжнародні закони до них застосовувати. Відповідно, Нюрнберзький трибунал виніс вирок за: 1) військові злочини, 2) злочини проти миру і 3) злочини проти людства. Про геноцид у вироків не згадувалося – цієї концепції ще не було в міжнародному законодавстві.

У травні 1947 р. генеральний секретар ООН Тригве Хальвдан Лі (норвежець) запросив Лемкіна і двох інших юристів-міжнародників, професора Доннедьє де Вабра з Франції і професора Веспасіана Пелла з Румунії, підготувати текст Конвенції про геноцид. Всі троє були знайомі з 1930-х р, більш того, Рафаель Лемкін вважав їх своїми наставниками, але спільна робота в Нью-Йорку давалася всім з великими труднощами. Обопільним було тільки рішення переписати основний матеріал про геноцид з книги і статей Лемкіна на цю тему. В іншому згоди не було. Наприклад, Рафаель Лемкін хотів включити в проєкт, крім фізичного геноциду, ще й культурний геноцид (тобто знищення або викрадення книг, культурних і релігійних цінностей, знищення національної інтелігенції, заборона на вживання рідної мови, вилучення дітей з переслідуваної групи і передача їх в інші групи населення), де Вабр і Пелла не приймали цієї концепції і залишали рішення за Генеральною Асамблеєю.

9 грудня 1948 р., на пленарному засіданні в Парижі Генеральна Асамблея ООН затвердила «Конвенцію про попередження злочину геноциду і покарання за нього» і запропонувала її всім країнам-учасникам ООН для підписання і ратифікації або приєднання. До жовтня 1950 року двадцять країн, які підписали Конвенцію, її ратифікували, і вона набула чинності 12 січня 1951 року.

Всі делегати ООН пам'ятали, що Рафаель Лемкін був ініціатором і головним пропагандистом цієї Конвенції. Але Лемкін не дуже радів, бо вважав своєю поразкою те, що в Конвенції не згадувався «культурний геноцид». Він вважав, що в багатьох випадках «культурний геноцид» передуює варварському винищенню етнічних, національних чи релігійних груп. «Культурний геноцид» повинен був отримати багатоаспектне висвітлення в книзі «Історія геноциду», над якою він почав працювати в 1950-е. У 1958 р. Рафаель Лемкін уклав договір з видавництвом і почав писати «автобіографію». Спогади його захоплювали, заряджали новою енергією, робота йшла швидко...і обірвалася миттєво – він помер від серцевого нападу 28 серпня 1959 ховала його єврейська громада Нью-Йорка: у Лемкіна ніколи не було своєї сім'ї. На його надгробній плиті вибиті слова:

«Доктор Рафаель Лемкін (1900-1959), батько Конвенції про запобігання злочину геноциду».

ПОГЛЯДИ РАФАЕЛЯ ЛЕМКІНА СТОСОВНО ГОЛОДОМОРУ («ВЕЛИКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОД»)

У 1953 році у своїй промові в Нью-Йорку Рафаель Лемкін описав Голодомор як частину «можливо, класичного прикладу радянського геноциду, його найтривалішого і найширшого експерименту з русифікації – знищення української нації» [4]. Далі він зазначає, що «українець не є і ніколи не був руським. Його культура, темперамент, мова, релігія – всі різні... Радянському Союзу був необхідний голод... якщо радянська програма повністю увінчається успіхом, якщо інтелігенція, священик і селянин будуть знищені [тоді] Україна буде мертва, якби кожен українець був убитий, тому що вона втратить свою

культуру, свої вірування, свої загальні ідеї, які керували українцем взагалі та давали йому душу, коротше кажучи, зробили його нацією... Це не просто випадок масового вбивства. Це випадок геноциду, знищення не тільки окремих людей, а й культури і нації» [4].

20 вересня 1953 року, в рамках акції протесту в Нью-Йорку, the Ukrainian Weekly повідомила, що «надихаюча промова на мітингу була виголошена професором Рафаелем Лемкіним, автором Конвенції ООН проти геноциду, тобто умисного масового вбивства народів їх гнобителями. Проф. Лемкін зворушливо відгукувався про долю мільйонів українців до і після 1932-1933 років, які загинули жертвами плану Радянської Росії зі знищення якомога більшої кількості з них, щоб зломити героїчний український національний опір радянській російській владі і окупації і комунізму» [5].

20 листопада 2015 року стаття Лемкіна «Геноцид СРСР на Україні» була додана в російський індекс «екстремістських публікацій», поширення яких в Росії заборонено [6].

15 Вересня 2018 року українсько-канадський фонд громадянських свобод (www.ucclf.ca) [7] та його прихильники в США відкрили першу в світі меморіальну дошку українською / англійською / івритом / ідиш на честь Лемкіна за визнання геноцидом Великого голоду 1932-1932 років.

Список використаної літератури

1. Raphael Lemkin. “Acts Constituting a General (Transnational) Danger Considered as Offences Against the Law of Nations,” (Madrid, Spain: 5th Conference for the Unification of Penal Law in Madrid, Spain, October 1933). URL: <http://www.preventgenocide.org> > ... (дата звернення: 28.04.2024).

2. The Polish Penal Code of 1932, and the Law of Minor Offenses. Translated by Raphael Lemkin ... and Malcolm McDermott. Duke University Press. 1939. 95 p.

3. Raphael Lemkin. Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress. The Lawbook Exchange, Ltd., 2008. 674 p.

4. Рафаель Лемкін: радянський геноцид в Україні. URL: <https://www.academia.edu> > ... (дата звернення: 28.04.2024).

5. The Ukrainian Weekly: Home Page. URL: <https://www.subscription.ukrweekly.com>... (дата звернення: 28.04.2024).

6. Голодомор в Україні є класичним прикладом радянського ... Газета «День». URL: <https://www.day.kyiv.ua> > article > top-net > holodomor-v-uk... (дата звернення: 28.04.2024).

7. Ukrainian Canadian Civil Liberties Foundation: UCCLF. URL: <https://www.ucclf.ca>... (дата звернення: 28.04.2024).

З М І С Т

Програма конференції	4-18
ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ	
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ	
Кіссе Антон Іванович	19
ПОНЯТТЯ ТА ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
Нестерова Марія Олександрівна	22
ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ	
Біличенко Ольга Леонідівна	24
ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЛОБАЛЬНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	
Стовпець Олександр Васильович, Дрозд Руслан Євгенович	27
РОЛЬ ПРОПАГАНДИ У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ	
Солдатенко Олександр Ігорович	30
УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДГОТОВЦІ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА»)	
Борінштейн Євген Русланович	35
РАФАЕЛЬ ЛЕМКІН ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КОНЦЕПЦІЇ ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ	
СЕКЦІЯ 1. МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ПІЗНАННЯ	
Бродецька Юлія Юріївна	40
ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФАНАЦІЇ ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ	
Васильєва Лариса Юріївна	43
ФІЛОСОФСЬКА ПАРАДИГМА ТЕОРІЇ КРЕАЦІОНІЗМУ	
СЕКЦІЯ 2. ГОЛОДОМОР-ГЕНОЦИД-ХОЛОКОСТ: ПРОБЛЕМА ПІЗНАННЯ МОРАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ РОЗВИТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	
Yevgen Borinshtein, Nitza Davidovitch	46
GENOCIDE: THE PROBLEMATIC FIELD OF TERMINOLOGY AS WE UNDERSTAND IT	
Чекаліна Марія Михайлівна, Вraith Галина Яківна	48